

POSTANOWIENIE

Dnia 14 maja 2024 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Maciej Pacuda

w sprawie z odwołania Z. P. oraz W. H. i K. H. prowadzących działalność gospodarczą pod nazwą Biuro [...] "C." spółka cywilna w O. przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddziałowi w Olsztynie o ustalenie podlegania ubezpieczeniom społecznym z tytułu wykonywania umowy o pracę,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w dniu 14 maja 2024 r.,
skargi kasacyjnej odwołujących się W. H. i K. H. prowadzących działalność gospodarczą pod nazwą Biuro [...] "C." spółka cywilna w O.
od wyroku Sądu Apelacyjnego w Białymstoku
z dnia 12 stycznia 2023 r., sygn. akt III AUa 87/22,

- 1) odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania,**
- 2) zasądza od odwołujących się W. H. i K. H. solidarnie na rzecz organu rentowego kwotę 240 (dwieście czterdzieści) złotych z ustawowymi odsetkami za czas po upływie tygodnia od dnia doręczenia postanowienia zobowiązanemu do dnia zapłaty tytułem kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu kasacyjnym.**

UZASADNIENIE

Sąd Apelacyjny – Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Białymstoku wyrokiem z dnia 12 stycznia 2023 r. sprostował komparycję zaskarżonego wyroku Sądu pierwszej instancji w ten sposób że w miejsce: „C.” s.c. w O. W. H., K. H.” wpisał: „W. H. i K. H. prowadzących działalność gospodarczą pod nazwą „C.” spółka cywilna w O.”, a także oddalił apelację wniesioną przez odwołujących się Z. P. oraz W. H. i K. H. prowadzących działalność gospodarczą pod nazwą „C.” spółka cywilna w Olsztynie od wyroku Sądu Okręgowego – Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Olsztynie z dnia 17 listopada 2021 r., oddalającego odwołania od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w Olsztynie z dnia 7 maja 2021 r. stwierdzającej na podstawie art. 83 ust. 1 pkt 1, art. 68 ust. 1 pkt 1 lit. a ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych i art. 83 § 1 k.c. w związku z art. 300 k.p., że Z. P. nie podlega obowiązkowo ubezpieczeniom: emerytalnemu, rentowym, chorobowemu i wypadkowemu od dnia 1 września 2020 r. jako pracownik płatnika składek „C.” s.c. W. H., K. H..

Odwołujący się W. H. i K. H. prowadzący „C.” s.c. w O. wniesli do Sądu Najwyższego skargę kasacyjną od wyroku Sądu Apelacyjnego z dnia 12 stycznia 2023 r., zaskarżając ten wyrok w całości i zarzucając naruszenie prawa materialnego, to jest art. 6 ust. 1 pkt 1, art. 11 ust. 1, art. 12 ust. 1 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych oraz art. 22 § k.p. i art. 83 § 1 k.c. w związku z art. 300 k.p.

We wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania skarżący powołali się na występowanie w sprawie istotnych zagadnień prawnych, które zawarli w pytaniach: „a) czy fakt zatrudnienia osoby na podstawie umowy o pracę między innymi w celu spełnienia kryteriów pozwalających na otrzymanie subwencji w ramach Tarczy Antykryzysowej 2.0 automatycznie powoduje, że taka umowa jest pozorna w rozumieniu art 83 § 1 k.c. w związku z art. 300 k.p., zaś osoba świadczącą pracę na jej podstawie nie jest zatrudniona w ramach stosunku pracy w rozumieniu art. 22 § 1 k.p.? b) czy w przypadku uznania za niewiarygodne twierdzeń podniesionych przez stronę w ramach przesłuchania stron bez odebrania przyrzeczenia za niewiarygodne, Sąd ma obowiązek zgodnie z art. 299 k.p.c. w

związku z art. 303 k.p.c. przesłuchać ją ponownie, po uprzednim odebraniu przyrzeczenia?”

Ponadto, zdaniem skarżących, ich skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona, gdyż Sąd Apelacyjny co najmniej przedwcześnie zdyskwalifikował stosunek łączący skarżących z pracownikiem.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Stosownie do art. 398⁹ § 1 k.p.c. Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne (pkt 1), istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów (pkt 2), zachodzi nieważność postępowania (pkt 3) lub skarga jest oczywiście uzasadniona (pkt 4). Wypada również dodać, iż zgodnie z art. 398⁴ § 2 k.p.c., określającym wymogi formalne skargi kasacyjnej, skarga kasacyjna powinna zawierać wniosek o przyjęcie do rozpoznania i jego uzasadnienie. Należy zatem stwierdzić, że wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania powinien wskazywać, że zachodzi przynajmniej jedna z okoliczności wymienionych w powołanym wcześniej art. 398⁹ § 1 k.p.c., a jego uzasadnienie winno zawierać argumenty świadczące o tym, że rzeczywiście, biorąc pod uwagę sformułowane w ustawie kryteria, istnieje potrzeba rozpoznania skargi przez Sąd Najwyższy. Skarga kasacyjna nie jest bowiem (kolejnym) środkiem zaskarżenia przysługującym od każdego rozstrzygnięcia sądu drugiej instancji kończącego postępowanie w sprawie, z uwagi na przeważający w jej charakterze element interesu publicznego. Służy ona kontroli prawidłowości stosowania prawa, nie będąc instrumentem weryfikacji trafności ustaleń faktycznych stanowiących podstawę zaskarżonego orzeczenia.

Wypada również przypomnieć, że w przypadku powoływania się na występowanie w sprawie istotnego zagadnienia prawnego, w uzasadnieniu wniosku (sporządzonym odrębnie od uzasadnienia podstaw kasacyjnych) winno zostać sformułowane zagadnienie prawne oraz przedstawione argumenty prawne, które wykażą możliwość różnorodnej oceny zawartego w nim problemu. Zgodnie ze stanowiskiem jednolicie wyrażanym w judykaturze oznacza to w praktyce,

że zagadnienie prawne musi odpowiadać określonym wymaganiom, a mianowicie: 1) być sformułowane w oparciu o okoliczności mieszczące się w stanie faktycznym sprawy wynikającym z dokonanych przez sąd ustaleń (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 17 kwietnia 1996 r., II UR 5/96, OSNAPiUS 1997 nr 3, poz. 39 i postanowienie z dnia 7 czerwca 2001 r., III CZP 33/01, LEX nr 52571), 2) być przedstawione w sposób ogólny i abstrakcyjny tak, by umożliwić Sądowi Najwyższemu udzielenie uniwersalnej odpowiedzi, nie sprowadzającej się do samej subsumcji i rozstrzygnięcia konkretnego sporu (por. postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 15 października 2002 r., III CZP 66/02, LEX nr 57240; z dnia 22 października 2002 r., III CZP 64/02, LEX nr 77033 i z dnia 5 grudnia 2008 r., III CZP 119/08, LEX nr 478179), 3) pozostawać w związku z rozpoznawaną sprawą i 4) dotyczyć zagadnienia budzącego rzeczywiście istotne (a zatem poważne) wątpliwości. Istotność zagadnienia prawnego konkretyzuje się zaś w tym, że w danej sprawie występuje zagadnienie prawne mające znaczenie dla rozwoju prawa lub znaczenie precedensowe dla rozstrzygnięcia innych podobnych spraw. Twierdzenie o występowaniu istotnego zagadnienia prawnego jest uzasadnione tylko wtedy, kiedy przedstawiony problem prawny nie został jeszcze rozstrzygnięty przez Sąd Najwyższy lub kiedy istnieją rozbieżne poglądy w tym zakresie, wynikające z odmiennej wykładni przepisów konstruujących to zagadnienie (por. postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 10 marca 2010 r., II UK 363/09, LEX nr 577467, czy też z dnia 12 marca 2010 r., II UK 400/09, LEX nr 577468).

Skarga kasacyjna jest natomiast oczywiście uzasadniona, jeżeli zaskarżone tą skargą orzeczenie zapadło wskutek oczywistego naruszenia prawa, które powinno być rozumiane jako widoczna, bez potrzeby dokonywania pogłębionej analizy jure, sprzeczność wykładni lub stosowania prawa z jego brzmieniem albo powszechnie przyjętymi regułami interpretacji (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 26 lutego 2001 r., I PKN 15/01, OSNAPiUS 2002 nr 20, poz. 494 oraz z dnia 17 października 2001 r., I PKN 157/01, OSNP 2003 nr 18, poz. 437) i jest możliwe do przyjęcia tylko wówczas, gdy orzeczenie jest niewątpliwie sprzeczne z zasadniczymi i niepodlegającymi różnej wykładni przepisami prawa (por. orzeczenie Sądu Najwyższego z dnia 30 stycznia 1963 r., II CZ 3/63, OSPiKA 1963 nr 11, poz. 286). Powołanie się przez autora skargi

kasacyjnej na przesłankę zawartą w art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c. zobowiązuje go zatem do przedstawienia wywodu prawnego zmierzającego do wykazania kwalifikowanej postaci naruszenia przepisów prawa materialnego lub procesowego polegającej na jego oczywistości, widocznej *prima facie*, przy wykorzystaniu podstawowej wiedzy prawniczej, co daje podstawy do uznania skargi za oczywiście uzasadnioną, to jest podlegającą uwzględnieniu (por. postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 11 grudnia 2009 r., II PK 223/09, LEX nr 585777 oraz z dnia 3 lutego 2010 r., II PK 304/09, LEX nr 602695). Innymi słowy, jeżeli skarżący powołuje się na oczywistą zasadność skargi, to powinien zawrzeć w niej wywód prawny, z którego ta oczywista zasadność będzie wynikała. Ma to być przy tym zasadność łatwo dostrzegalna już nawet przy pobieżnej lekturze skargi (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 7 maja 2010 r., V CSK 459/09, LEX nr 602638).

Zdaniem Sądu Najwyższego, oceniany w niniejszym postępowaniu wniosek skarżącego o przyjęcie jego skargi kasacyjnej do rozpoznania nie spełnia wyżej określonych kryteriów.

Co do pierwszego pytania, nazwanego przez skarżących istotnym zagadnieniem prawnym, należy bowiem stwierdzić, że nie pozostaje ono w związku z dokonanymi w sprawie przez Sąd drugiej instancji ustaleniami faktycznymi i w istocie zawiera tezę kwestionującą owe ustalenia. Jak wynika natomiast z lektury pisemnych motywów zaskarżonego wyroku, nie polega na prawdzie sugestia skarżących, jakoby główną okolicznością powodującą „automatycznie”, że umowa o pracę zawarta ze Z. P. była czynnością prawną pozorną w rozumieniu art. 83 § 1 k.c., był zamiar spełnienia kryteriów pozwalających na otrzymanie subwencji w ramach Tarczy Antykryzysowej 2.0. Wbrew tej sugestii, Sąd Apelacyjny ustalił jednak wiele innych okoliczności, które oceniane łącznie doprowadziły ten Sąd do konkluzji, że stosunek prawny łączący strony nie był stosunkiem pracy posiadającym cechy określone w art. 22 k.p. Pierwszą z nich była ustalona w sprawie chronologia zdarzeń, z której wynikało, że uprzednio - nawet w okresie dobrego prosperowania działalności gospodarczej – skarżący nie zdecydowali się na zatrudnienie kierowcy lub mechanika na podstawie umowy o pracę, a nawet na podstawie umowy cywilno-prawnej. Decyzja o zatrudnieniu kierowcy od dnia 1 września 2020 r. na podstawie umowy o pracę w czasie trwania pandemii musiała

zatem budzić zdziwienie, zwłaszcza że przeważająca część organizowanych przez biuro skarżących wycieczek była realizowana (także przed pandemią) w sezonie letnim, to jest w okresie od kwietnia do października. Ponadto zatrudnienie pracownika generowało przecież koszty związane z obowiązkiem comiesięcznej wypłaty wynagrodzenia i odprowadzenia obciążeń publiczno-prawnych, co pozostawało w jawnej sprzeczności z deklarowaną przez W. H. redukcją kosztów prowadzonej działalności w tym czasie. Uzasadnione wątpliwości Sądu Apelacyjnego budziło również to, że W. H. dopiero w listopadzie 2020 r. wrzucił do skrzynki należącej do biura rachunkowego obsługującego jego firmę umowę o pracę ze Z. P., na której widniała data zatrudnienia od dnia 1 września 2020 r. Materiał dowodowy zgromadzony w sprawie wskazywał też, że oprócz umowy o pracę świadczącej, że stosunek pracy trwa od dnia 1 września 2020 r., nie sporządzono żadnych innych dokumentów koniecznych przy zawieraniu umowy o pracę. Zaświadczenie lekarskie o zdolności pracownika do pracy zostało zaś wystawione dopiero w dniu 22 grudnia 2020 r. i potwierdzało o jego zdolność do pracy na stanowisku kierowcy, choć w tym czasie było już wiadome, że Z. P. nie wykonywał obowiązków przypisanych do tego stanowiska, lecz wykonywał jedynie obowiązki mechanika i pracownika biurowego. Ponadto za wrzesień i październik W. H. nie uiszczał składek za Z. P., bo biuro rachunkowe - nieświadome, że zatrudnia on pracownika - nie mogło sporządzić odpowiednich dokumentów. W. H. uiszczał jednak składki za siebie i żonę. Nie mógł zatem przeoczyć tego, w szczególności w dobie kryzysu, że nie uiszcza składek za pracownika. Skarżący, mimo że mieli zlecić Z. P. naprawę autokaru, nie dysponowali też żadnymi fakturami na części i materiały konieczne do przeprowadzenia tej naprawy. Wreszcie, umowa o pracę ze Z. P. miała być realizowana w pełnym wymiarze czasu pracy. Tymczasem było to nie do pogodzenia z jego obowiązkami wynikającymi z umów cywilnych zawartych z innymi podmiotami.

Powyższe okoliczności wykazują więc jednoznacznie, że Sąd drugiej instancji rozważył całokształt okoliczności w celu wykazania, że brak było wiarygodnych dowodów potwierdzających, że Z. P. został zatrudniony od dnia 1 września 2020 r. i że wykonywał swoje obowiązki w reżimie pracowniczym wynikającym z art. 22 k.p.

Zdaniem Sądu Najwyższego, nie stanowi istotnego zagadnienia prawnego również problem podniesiony w drugim pytaniu. W tym zakresie należy bowiem podkreślić, że zgodnie z art. 299 k.p.c. sąd przeprowadza dowód z przesłuchania stron wtedy, gdy po wyczerpaniu środków dowodowych lub w razie ich braku pozostały niewyjaśnione fakty istotne dla rozstrzygnięcia sprawy. Dowód z przesłuchania stron jest dowodem fakultatywnym, subsydiarnym i symetrycznym, a ocena konieczności przeprowadzenia dowodu z przesłuchania strony leży w gestii swobodnej decyzji sądu, opartej na analizie materiału dowodowego w zakresie jego spójności i zupełności. Jak wynika z treści tego przepisu, sąd nie przesłuchuje stron co do wszystkich faktów będących przedmiotem postępowania dowodowego, lecz tylko co do faktów spornych, mających istotne znaczenie dla rozstrzygnięcia sprawy i to jedynie wówczas, gdy albo przeprowadzone dowody nie pozwoliły wyjaśnić istoty sprawy, albo nie ma innych dowodów, które pozwoliłyby wyjaśnić tę istotę. W myśl regulacji zawartej w tym przepisie, dowód z przesłuchania stron ma zatem charakter posiłkowy, pomocniczy (subsidiarny), a jego przeprowadzenie nie może służyć sprawdzeniu wyników dotychczasowego postępowania dowodowego ani przesądzać wyników tego postępowania. Jest to dowód fakultatywny. Kompetencje sądu wynikające z art. 299 in fine k.p.c. nie mają charakteru bezwzględnego obowiązku, a aktualizują się one jedynie wówczas, gdy sąd uzna, że dotychczasowe rezultaty przeprowadzonego postępowania dowodowego nie prowadzą do wyjaśnienia faktów istotnych dla rozstrzygnięcia sprawy (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 8 grudnia 2000 r., I CKN 1129/99, LEX nr 51635 oraz postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 13 lutego 2024 r., I USK 473/23, LEX nr 3696152). Tak właśnie uczynił zaś Sąd drugiej instancji.

Oceniany wniosek nie potwierdza także oczywistej zasadności skargi kasacyjnej. Co do tej przesłanki przedsądu Sąd Najwyższy zauważa przede wszystkim, że jej zgłoszeniu towarzyszy jedynie lakoniczne stwierdzenie, że Sąd Apelacyjny co najmniej przedwcześnie zdyskwalifikował stosunek łączący skarżących z pracownikiem. Brak jest zatem jakiegokolwiek wyводу o charakterze jurydycznym, z którego wynikałoby, że zaskarżony wyrok stanowi efekt kwalifikowanego naruszenia przepisów prawa materialnego lub procesowego. Gdyby natomiast przyjąć, że oczywista zasadność skargi ma wynikać z

wcześniejszej części uzasadnienia wniosku, dotyczącej deklarowanych w tym wniosku istotnych zagadnień prawnych, trzeba stwierdzić, że oznaczałoby to łączenie tej przesłanki przedsądu z wystąpieniem istotnego zagadnienia prawnego. Tymczasem, już tylko z samej przedstawionej wyżej istoty ustawowych przesłanek przedsądu, przewidzianych w art. 398⁹ § 1 pkt 1 i 4 k.p.c., wynika, że co do zasady nie mogą one występować jednocześnie. Jeżeli bowiem w sprawie rzeczywiście występuje istotne zagadnienie prawne, od którego rozstrzygnięcia zależy wydanie prawidłowego orzeczenia co do istoty sprawy, to z natury rzeczy ewentualny błąd orzecznictwa popełniony przez Sąd drugiej instancji nie może mieć charakteru oczywistego i podstawowego. Skarga kasacyjna nie może być, z kolei, uznana za oczywiście uzasadnioną, jeżeli o występowaniu tej przesłanki miałoby świadczyć naruszenie przepisów prawa, których wykładnia nasuwa tak duże wątpliwości, iż konieczne jest ich wyjaśnienie przez Sąd Najwyższy w ramach sformułowanego w tej sprawie zagadnienia prawnego (por. pośród wielu postanowień Sadu Najwyższego z dnia 27 stycznia 2011 r., II PK 247/10, LEX nr 1274964).

Kierując się przedstawionymi motywami, Sąd Najwyższy doszedł do przekonania, że skarżący nie wykazali potrzeby poddania skargi kasacyjnej merytorycznemu rozpoznaniu. Dlatego, opierając się na podstawie art. 398⁹ § 2 k.p.c., a w odniesieniu do kosztów postępowania kasacyjnego na podstawie art. 98 § 1 i 3 k.p.c. w związku z art. 99 k.p.c. oraz § 10 ust. 4 w związku z § 9 ust. 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych, orzekł jak w sentencji postanowienia.

[SOP]

[ał]